PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 **Impact Factor –7,212**

O‘ZBEKISTON VA KOREYA TAJRIBASI ASOSIDA MAKTABGACHA TA’LIM TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Doschanova Shaxzoda Yuldashevna
Innovatsion Texnologiyalar Universiteti
Maktabgacha ta’lim kafedrasi 2- boskich talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.23437913

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi va Koreya Respublikasining maktabgacha ta’lim tizimlari qiyosiy-pedagogik jihatdan tahlil qilinib, ta’lim sifatini oshirish, pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, bolalarning intellektual, ijtimoiy-emotsional va ijodiy salohiyatini shakllantirishning nazariy hamda amaliy asoslari yoritilgan. Tadqiqotda O‘zbekistonning maktabgacha ta’lim sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlari, «Ilk qadam» davlat o‘quv dasturi, Koreya Respublikasining Nuri o‘quv dasturi, shuningdek, UNESCO, UNICEF va OECD tashkilotlarining maktabgacha ta’limga oid ilmiy-uslubiy materiallari o‘rganilgan. Qiyosiy tahlil asosida ikki mamlakatda ta’lim mazmunini tashkil etish, bolaga yo‘naltirilgan pedagogik yondashuv, o‘yin faoliyatidan foydalanish, pedagogik muhitni rivojlantirish va oila bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yishning o‘ziga xos xususiyatlari aniqlangan. Koreya tajribasidagi o‘yin asosida o‘qitish, integratsiyalashgan ta’lim, pedagoglarning uzluksiz kasbiy rivojlanishi hamda sifat monitoringi mexanizmlaridan O‘zbekiston sharoitida foydalanish imkoniyatlari ilmiy jihatdan asoslangan. Tadqiqot yakunida maktabgacha ta’lim sifatini oshirishga qaratilgan pedagogik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, qiyosiy pedagogika, O‘zbekiston, Koreya Respublikasi, Nuri dasturi, Ilk qadam, pedagogik kompetensiya, o‘yin asosida ta’lim, innovatsion metodlar, ta’lim sifati, bolaga yo‘naltirilgan yondashuv.

Аннотация

В статье представлен сравнительно-педагогический анализ систем дошкольного образования Республики Узбекистан и Республики Корея. Рассматриваются теоретические и практические основы повышения качества дошкольного образования, развития профессиональных компетенций педагогов, формирования интеллектуального, социально-эмоционального и творческого потенциала детей. Исследование основано на анализе нормативно-правовых документов Узбекистана, государственной учебной программы «Илк кадам», корейской образовательной программы Nuri, а также научно-методических материалов UNESCO, UNICEF и OECD. Особое внимание уделяется личностно ориентированному подходу, обучению через игру, интеграции образовательных областей, созданию развивающей среды и сотрудничеству с семьями воспитанников. На основе сравнительного анализа определены возможности адаптации отдельных элементов корейского опыта к условиям дошкольного образования Узбекистана. Предложены педагогические рекомендации по совершенствованию образовательного процесса, повышению профессиональной

компетентности воспитателей и развитию механизмов оценки качества дошкольного образования.

Ключевые слова: дошкольное образование, сравнительная педагогика, Узбекистан, Республика Корея, программа Nuri, программа «Илк кадам», педагогическая компетентность, игровое обучение, инновационные методы, качество образования, личностно ориентированный подход.

Abstract

This article presents a comparative pedagogical analysis of preschool education systems in the Republic of Uzbekistan and the Republic of Korea. It examines the theoretical and practical foundations for improving educational quality, developing teachers' professional competencies, and supporting children's intellectual, socio-emotional, and creative development. The study draws on Uzbekistan's regulatory framework for preschool education, the Ilk Qadam State Curriculum, the Korean Nuri Curriculum, and relevant educational materials published by UNESCO, UNICEF, and OECD. Particular attention is paid to child-centred education, play-based learning, integrated curriculum design, the development of supportive learning environments, and cooperation between educational institutions and families. The comparative analysis identifies opportunities to adapt selected elements of Korean preschool education practice to Uzbekistan's educational context. The article proposes pedagogical recommendations aimed at improving teaching practices, strengthening continuous professional development, and enhancing quality assurance mechanisms in preschool education.

Keywords: preschool education, comparative pedagogy, Uzbekistan, Republic of Korea, Nuri Curriculum, Ilk Qadam Curriculum, teacher competence, play-based learning, innovative teaching methods, educational quality, child-centred approach.

Kirish

Maktabgacha ta’lim uzluksiz ta’lim tizimining dastlabki bosqichi bo‘lib, bolaning keyingi intellektual, ijtimoiy, emotsional va jismoniy rivojlanishi uchun muhim pedagogik asos yaratadi. Aynan maktabgacha yoshda nutq, tafakkur, xotira, diqqat, muloqot, mustaqil faoliyat va ijtimoiy munosabatlarga kirishish ko‘nikmalari jadal shakllanadi. Shu sababli zamonaviy pedagogika maktabgacha ta’limni bolalarni faqat maktabga tayyorlash jarayoni sifatida emas, balki ularning har tomonlama rivojlanishini ta’minlovchi mustaqil ta’lim bosqichi sifatida baholaydi.

UNESCO tomonidan e’lon qilingan «Global Report on Early Childhood Care and Education: The Right to a Strong Foundation» nomli xalqaro hisobotda erta bolalik davridagi ta’lim va tarbiyaning inson kapitalini rivojlantirish, ta’limdagi tengsizliklarni kamaytirish hamda keyingi ta’lim bosqichlariga tayyorgarlikni ta’minlashdagi ahamiyati ta’kidlangan [1].

O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirish davlat ta’lim siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. 2017-yilda Maktabgacha ta’lim vazirligining tashkil etilishi sohani mustaqil boshqarish, maktabgacha ta’lim tashkilotlari tarmog‘ini kengaytirish va ta’lim mazmunini yangilash bo‘yicha institutsional islohotlarning muhim bosqichi bo‘ldi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi PQ-4312-son qarori bilan maktabgacha ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi tasdiqlandi. Konsepsiyada

bolalarni sifatli maktabgacha ta’lim bilan qamrab olish, davlat va nodavlat sektorlar ishtirokini kengaytirish, pedagog kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish hamda ta’lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish vazifalari belgilangan [2].

Shuningdek, 2019-yil 16-dekabrda qabul qilingan «Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida»gi O‘RQ-595-son Qonun mazkur sohaning huquqiy asoslarini mustahkamladi. Qonunda maktabgacha ta’lim va tarbiyaning asosiy prinsiplari, davlat kafolatlari, ta’lim tashkilotlari faoliyati hamda ta’lim jarayoni ishtirokchilarining huquq va majburiyatlari belgilangan [3].

Koreya Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimi esa ta’lim mazmunini standartlashtirish bilan birga, bolalarning individual rivojlanishi va o‘yin faoliyatiga asoslangan pedagogik yondashuvlarni rivojlantirishi bilan e’tiborga loyiqdir. Koreyada 2012-yildan boshlab besh yoshli bolalar uchun Nuri dasturi joriy etilgan, 2013-yildan esa uning qamrovi uch–besh yoshli bolalarga kengaytirilgan. 2019-yilda qayta ko‘rib chiqilgan Nuri dasturida bolaga yo‘naltirilgan va o‘yin asosida tashkil etiladigan ta’lim tamoyillari kuchaytirildi [4].

O‘zbekiston va Koreya tajribalarini qiyosiy o‘rganish maktabgacha ta’lim sifatini oshirishning samarali pedagogik mexanizmlarini aniqlash imkonini beradi. Bunda xorijiy tajribani to‘g‘ridan-to‘g‘ri ko‘chirish emas, balki uni milliy ta’lim tizimining huquqiy, madaniy, ijtimoiy va tashkiliy xususiyatlariga moslashtirish muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqotning maqsadi O‘zbekiston va Koreya Respublikasining maktabgacha ta’lim tajribalarini qiyosiy tahlil qilish orqali O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslarini aniqlash hamda ilmiy asoslangan amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Metodologiya

Tadqiqot qiyosiy pedagogika, tizimli yondashuv, hujjatlarni tahlil qilish, mazmuniy tahlil va pedagogik umumlashtirish metodlariga asoslangan. Tadqiqot doirasida O‘zbekiston Respublikasining maktabgacha ta’lim sohasidagi qonunchilik hujjatlari, davlat ta’lim standartlari, «Ilk qadam» davlat o‘quv dasturi, Koreya Respublikasining Nuri o‘quv dasturi hamda xalqaro tashkilotlarning maktabgacha ta’lim sifatiga oid materiallari o‘rganildi.

Qiyosiy tahlilda maktabgacha ta’lim tizimining beshta asosiy tarkibiy yo‘nalishi mezon sifatida tanlandi: ta’limning normativ-huquqiy asoslari, o‘quv dasturlarining mazmuni, pedagoglarning kasbiy kompetensiyasi, ta’lim jarayonining metodik tashkil etilishi va sifatni baholash mexanizmlari.

Tadqiqotning nazariy asoslarini L. S. Vigotskiyning ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasi, J. Piaje tomonidan ishlab chiqilgan kognitiv rivojlanish konsepsiyasi hamda J. Brunerning ta’lim jarayonida faol o‘rganish va pedagogik qo‘llab-quvvatlash haqidagi qarashlari tashkil etadi [5; 6; 7].

Vigotskiyning yaqin rivojlanish zonasi haqidagi konsepsiyasiga ko‘ra, bolaning kattalar yoki malakaliroq tengdoshlari yordamida bajara oladigan faoliyati uning mustaqil rivojlanish imkoniyatlarini tushunishda muhimdir. Ushbu yondashuv tarbiyachining bolaga tayyor bilimni uzatishdan tashqari, uning faoliyatini yo‘naltiruvchi va rivojlanishini qo‘llab-quvvatlovchi pedagog sifatidagi vazifasini asoslaydi [5].

Piaje nazariyasida maktabgacha yoshdagi bolalarning tafakkuri ramziy tasavvurlar, o‘yin, predmetlar bilan faol harakat qilish va tajriba orttirish orqali rivojlanishi izohlangan [6]. Brunerning

tadqiqotlari esa o‘rganish jarayonida faol ishtirok, bilimni ifodalash shakllari va pedagogik yordamning ahamiyatini ochib beradi [7].

Mazkur nazariy qarashlar O‘zbekiston va Koreya maktabgacha ta’lim dasturlarining pedagogik mazmunini qiyoslashda metodologik asos vazifasini bajaradi.

Tadqiqot ikkilamchi manbalar tahliliga asoslangan bo‘lib, unda yangi eksperiment, so‘rovnoma yoki bevosita pedagogik kuzatuv o‘tkazilmagan. Shu sababli natijalar hujjatlar va mavjud ilmiy adabiyotlarning qiyosiy tahlilidan kelib chiqqan xulosalarni ifodalaydi. Taklif etilgan pedagogik tavsiyalarning amaliy samaradorligi alohida empirik tadqiqotlarda tekshirilishi lozim.

Natijalar

O‘zbekiston va Koreya Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimlarini qiyosiy o‘rganish natijasida har ikki mamlakatda ta’limning davlat tomonidan tartibga solinishi, bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlash, o‘quv dasturlarini yangilash va pedagogik faoliyat sifatini oshirishga alohida e’tibor qaratilishi aniqlandi.

O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimining rivojlanish natijalari

O‘zbekistonda 2017-yildan keyingi davrda maktabgacha ta’lim tizimining institutsional va tashkiliy asoslari sezilarli darajada yangilandi. Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining rivojlanishi, oilaviy nodavlat maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatining kengayishi hamda muqobil ta’lim shakllarining joriy etilishi bolalarning maktabgacha ta’limdan foydalanish imkoniyatlarini oshirishga xizmat qildi.

UNICEFning O‘zbekistondagi maktabgacha ta’limga oid ma’lumotlariga ko‘ra, maktabgacha ta’lim bilan qamrov darajasi 2017-yilda 30 foizdan kam bo‘lgan bo‘lsa, 2025-yilda 75 foizdan oshgan [8].

O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim bilan qamrov

2017-yil

30% dan kam

2025-yil

75% dan ortiq

Manba: UNICEFning O‘zbekistonda erta bolalik ta’limi bo‘yicha e’lon qilgan ma’lumotlari [8]. Ko‘rsatkichlar yaxlitlangan chegaralar bo‘lib, aniq yillik qiymatlarni anglatmaydi.

Mazkur o‘zgarishlar maktabgacha ta’limning ommaviyligini oshirish bo‘yicha amalga oshirilgan islohotlarning muhim natijasidir. Biroq qamrovning kengayishi ta’lim sifatining avtomatik ravishda oshganligini anglatmaydi. Ta’lim tashkilotlaridagi pedagogik muhit, tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligi, metodik ta’minot va bolalarning individual rivojlanishini kuzatish tizimi ham sifatni belgilovchi muhim omillar hisoblanadi.

O‘zbekistonning «Ilk qadam» davlat o‘quv dasturi maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishini kompleks yondashuv asosida tashkil etishga yo‘naltirilgan. Dasturda bolaning rivojlanishi quyidagi beshta asosiy soha doirasida ko‘rib chiqiladi: jismoniy rivojlanish va sog‘lom

turmush tarzining shakllanishi; ijtimoiy-hissiy rivojlanish; nutq, muloqot, o‘qish va yozish malakalari; bilish jarayonining rivojlanishi; ijodiy rivojlanish [9].

Mazkur sohalarning o‘zaro integratsiyasi bolalarning bilim, ko‘nikma va malakalarini alohida fanlar doirasida emas, balki kundalik hayotiy faoliyat bilan bog‘liq holda rivojlantirish imkonini beradi.

Koreya Respublikasining maktabgacha ta’lim tajribasi

Koreya Respublikasida maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ta’lim va parvarish xizmatlari tarixan ikki asosiy institutsional yo‘nalishda rivojlangan: ta’lim tizimiga mansub bolalar bog‘chalari va bolalarni parvarishlashga yo‘naltirilgan markazlar. Nuri dasturining joriy etilishi uch–besh yoshdagi bolalar uchun umumiy o‘quv mazmunini shakllantirishga xizmat qilgan.

2019-yilda qayta ko‘rib chiqilgan Nuri dasturi 2020-yil 1-martdan amaliyotga tatbiq etilgan. Mazkur dasturda bolalarning qiziqishlari, mustaqil faoliyati, o‘yin orqali o‘rganishi va ijodiy tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash ustuvor pedagogik tamoyillar sifatida belgilangan [4].

Nuri dasturi beshta asosiy ta’lim yo‘nalishini qamrab oladi: jismoniy faoliyat va salomatlik, muloqot, ijtimoiy munosabatlar, badiiy tajriba hamda tabiatni o‘rganish [10].

Ushbu yo‘nalishlar bolaning jismoniy, aqliy, ijtimoiy va estetik rivojlanishini o‘zaro bog‘liq jarayon sifatida tashkil etishga imkon beradi.

Koreya tajribasining pedagogik jihatdan muhim xususiyati o‘yinning ta’lim jarayonidagi mustaqil ahamiyatini tan olishdan iborat. O‘yin faqat mashg‘ulotni qiziqarli tashkil etish vositasi emas, balki bolaning o‘rganish, izlanish, muloqot qilish va tajriba orttirish faoliyatining tabiiy shakli sifatida qaraladi.

Bunday yondashuvda pedagogning vazifasi bolalar faoliyatini qat’iy boshqarish bilan cheklanmaydi. Tarbiyachi rivojlantiruvchi muhit yaratadi, bolalarning qiziqishlarini kuzatadi, zarur vaziyatlarda savollar beradi va o‘rganish jarayonini qo‘llab-quvvatlaydi.

Ikki mamlakat tajribasining qiyosiy natijalari

Qiyoslash mezoni	O‘zbekiston tajribasi	Koreya tajribasi
Asosiy o‘quv dasturi	«Ilk qadam»	Nuri
Rivojlanish yo‘nalishlari	Beshta rivojlanish sohasi	Beshta ta’lim sohasi
Pedagogik yondashuv	Bolaga yo‘naltirilgan, kompetensiyaviy	Bolaga va o‘yinga yo‘naltirilgan
Ta’limni tashkil etish	Rivojlantiruvchi markazlar va faoliyat turlari	Bolalar tashabbusiga asoslangan o‘yin va faoliyat
Pedagogning vazifasi	Ta’limni tashkil etish va rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash	O‘yin jarayonini kuzatish va pedagogik qo‘llab-quvvatlash
Baholash yo‘nalishi	Rivojlanish ko‘rsatkichlarini kuzatish	Bola faoliyati va rivojlanishini kuzatish

Qiyosiy tahlil har ikki mamlakatning o‘quv dasturlarida umumiy pedagogik tamoyillar mavjudligini ko‘rsatadi. Ular orasida bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olish, faoliyat orqali o‘rganish, ijtimoiy-emotsional rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash va rivojlantiruvchi muhit yaratish alohida o‘rin egallaydi.

Shu bilan birga, Koreyaning 2019-yilda yangilangan Nuri dasturida bolalarning o‘yin tashabbusi va pedagogning moslashuvchan faoliyatiga alohida urg‘u berilishi O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim metodikasini takomillashtirish uchun muhim qiyosiy tajriba hisoblanadi.

Tahlil va muhokama

Maktabgacha ta’limni takomillashtirishning nazariy-pedagogik asoslari

Maktabgacha ta’lim sifatini oshirishning asosiy pedagogik sharti ta’lim jarayonini bolaning yosh xususiyatlari, individual ehtiyojlari, qiziqishlari va rivojlanish imkoniyatlariga muvofiq tashkil etishdan iborat. Bunda bola ta’lim jarayonining passiv ishtirokchisi emas, balki faol subyekti sifatida qaralishi lozim.

Bolaga yo‘naltirilgan yondashuvda pedagog ta’lim mazmunini bolalarning tayyorgarlik darajasi va rivojlanish ehtiyojlariga moslashtiradi. Mazkur jarayon differensiallashtirilgan topshiriqlar, erkin tanlov imkoniyatlari, kichik guruhlarda ishlash va individual pedagogik qo‘llab-quvvatlash orqali amalga oshirilishi mumkin.

OECDning 2021-yilda e’lon qilingan «Starting Strong VI» tadqiqotida maktabgacha ta’lim sifati bolalarning pedagoglar, tengdoshlari, oilasi va atrof-muhit bilan kundalik o‘zaro munosabatlari bilan bevosita bog‘liq ekanligi ta’kidlangan. Tadqiqotda ushbu o‘zaro munosabatlar «jarayon sifati» tushunchasi orqali izohlangan [11].

Mazkur hisobot 26 mamlakat va yurisdiksiya, 56 ta o‘quv dasturi doirasi hamda 120 dan ortiq maktabgacha ta’lim xizmatlari turiga oid ko‘rsatkichlarni qamrab olgan [11]. Bu ma’lumotlar maktabgacha ta’lim sifatini faqat moddiy-texnik ta’minot yoki ta’lim tashkilotlari soni bilan baholash yetarli emasligini ko‘rsatadi.

Pedagogning bola bilan muloqoti, savollar berish uslubi, hissiy qo‘llab-quvvatlashi, bolalar o‘rtasidagi hamkorlikni tashkil etishi va mustaqil faoliyat uchun sharoit yaratishi ham muhim ahamiyatga ega.

Shu nuqtayi nazardan, O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim sifatini oshirishda pedagogik jarayonning mazmuniy ko‘rsatkichlariga e’tiborni kuchaytirish maqsadga muvofiqdir.

O‘yin asosida ta’lim berishning pedagogik imkoniyatlari

O‘yin maktabgacha yoshdagi bolalarning yetakchi faoliyat shakllaridan biri bo‘lib, unda bola atrof-muhitni o‘rganadi, ijtimoiy munosabatlarni modellashtiradi, muloqotga kirishadi va mustaqil qaror qabul qilish tajribasini orttiradi.

Vigotskiyning o‘yin faoliyatiga oid ilmiy qarashlarida bolalarning tasavvuriy vaziyatlar yaratishi, ijtimoiy rollarni bajarishi va qoidalarga rioya qilishi rivojlanish jarayoni bilan bog‘liq holda tushuntirilgan [12].

Koreyaning yangilangan Nuri dasturida bolalar o‘yinini tashkil etishda ularning qiziqishlari va tashabbuslariga e’tibor qaratiladi. Pedagog o‘yin jarayoniga zaruratga qarab qo‘shiladi, materiallar bilan ta’minlaydi va bolaning faoliyatini chuqurlashtiruvchi pedagogik vaziyatlarni yuzaga keltiradi [4; 10].

O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ushbu tajribadan foydalanish uchun rivojlantiruvchi markazlar faoliyatini mazmunan boyitish mumkin. Xususan, qurish-yasash, syujetli-

rolli o‘yinlar, til va nutq, fan va tabiat, san’at yo‘nalishidagi faoliyatlarni bolalarning mustaqil tanlovi bilan uyg‘unlashtirish pedagogik jihatdan asosli hisoblanadi.

Masalan, «Do‘kon» mavzusidagi syujetli-rolli o‘yin davomida bolalar muloqot qilish, sanash, predmetlarni guruhlash, navbat kutish va ijtimoiy rollarni bajarish ko‘nikmalarini birgalikda mashq qiladilar. Bu misol integratsiyalashgan ta’limni tashkil etishning mumkin bo‘lgan metodik shaklini ifodalaydi; u mazkur tadqiqot doirasida o‘tkazilgan eksperiment natijasi emas.

O‘yin faoliyatini samarali tashkil etish uchun pedagog bolalarning faoliyatini haddan tashqari nazorat qilishdan saqlanishi, xavfsiz muhit yaratishi va zarur pedagogik yordamni o‘z vaqtida ko‘rsatishi lozim.

Pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish

Maktabgacha ta’lim sifatini belgilovchi asosiy omillardan biri pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligidir. Zamonaviy tarbiyachi bolalar psixologiyasi, rivojlanish pedagogikasi, ta’lim metodikasi, inklyuziv ta’lim, pedagogik diagnostika va ota-onalar bilan hamkorlik yo‘nalishlarida yetarli kompetensiyalarga ega bo‘lishi zarur.

OECD tadqiqotlarida pedagoglarning kasbiy rivojlanishi va pedagogik faoliyatni qo‘llab-quvvatlovchi sharoitlar maktabgacha ta’lim jarayonining sifatiga ta’sir ko‘rsatuvchi muhim siyosiy va tashkiliy omillar sifatida ko‘rib chiqilgan [11].

Koreyada Nuri dasturini yangilash jarayonida pedagoglar uchun metodik tushuntirish materiallari, o‘yin faoliyatini tashkil etish bo‘yicha qo‘llanmalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Koreya Respublikasi Ta’lim vazirligi tomonidan 2020-yilda e’lon qilingan materiallar yangilangan dastur mazmunini amaliyotga tatbiq etishga ko‘maklashishga qaratilgan [13].

Ushbu tajribadan kelib chiqib, O‘zbekistonda pedagoglar malakasini oshirishni faqat nazariy ma’ruzalar asosida emas, balki amaliy mashg‘ulotlar, pedagogik kuzatuv, o‘zaro tajriba almashish va refleksiv tahlil bilan bog‘lash maqsadga muvofiqdir.

Bunda pedagoglarning kasbiy rivojlanish dasturlariga bolalarning o‘yinini kuzatish, individual rivojlanish ehtiyojlarini aniqlash, ta’lim muhitini moslashtirish, ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirish hamda ota-onalar bilan samarali muloqot o‘rnatish masalalarini kiritish mumkin.

Ta’lim sifatini baholash va pedagogik monitoring

Maktabgacha ta’limda baholashning asosiy vazifasi bolalarni o‘zaro taqqoslash yoki ularni qat’iy reyting asosida saralash emas, balki individual rivojlanish jarayonini tushunish va pedagogik faoliyatni takomillashtirishdan iborat.

Shu sababli maktabgacha ta’limda kuzatuv, bolaning faoliyat mahsulotlarini tahlil qilish, pedagogik qaydlar yuritish va rivojlanish dinamikasini o‘rganish muhim metodik vositalar hisoblanadi.

Bolalarning rivojlanishini baholashda ularning yosh xususiyatlari, til muhiti, ijtimoiy tajribasi va individual imkoniyatlarini hisobga olish zarur. Ayniqsa, inklyuziv ta’lim sharoitida baholash vositalarining moslashuvchanligi muhim ahamiyat kasb etadi.

UNICEFning erta bolalik rivojlanishiga oid materiallarida maktabgacha ta’lim imkoniyatlarini kengaytirish bilan bir qatorda, o‘quv dasturlarini takomillashtirish, pedagoglarni metodik qo‘llab-quvvatlash va sifatni ta’minlash mexanizmlarini rivojlantirish masalalari alohida qayd etilgan [8].

O‘zbekiston sharoitida sifat monitoringini takomillashtirish uchun ta’lim tashkilotlarida bolalarning rivojlanishiga oid pedagogik kuzatuvlarni tizimlashtirish, natijalardan individual

pedagogik rejalashtirishda foydalanish va ota-onalar bilan muntazam muhokama qilish mexanizmlarini rivojlantirish mumkin.

Bunda monitoring ma’lumotlaridan pedagoglarga ortiqcha hisobot yukini oshirish yoki bolalarni asossiz taqqoslash uchun foydalanilmasligi muhimdir.

Oila va maktabgacha ta’lim tashkiloti hamkorligi

Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishi faqat ta’lim tashkiloti faoliyati bilan cheklanmaydi. Oiladagi tarbiya muhiti, ota-onalarning bola bilan muloqoti, birgalikdagi o‘yinlar, kitob o‘qish va kundalik faoliyatda ishtirok etish imkoniyatlari ham muhim tarbiyaviy ahamiyatga ega.

U. Bronfenbrennerning ekologik tizimlar nazariyasiga ko‘ra, bolaning rivojlanishi uning oilasi, ta’lim tashkiloti va kengroq ijtimoiy muhit o‘rtasidagi munosabatlar bilan bog‘liq holda kechadi [14].

Mazkur nazariya oila va maktabgacha ta’lim tashkiloti o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirishning pedagogik ahamiyatini asoslashga xizmat qiladi.

O‘zbekiston sharoitida ota-onalar bilan hamkorlikni faqat yig‘ilishlar yoki umumiy ma’lumot berish bilan cheklamasdan, bolalarning rivojlanish ehtiyojlarini birgalikda muhokama qilish, uy sharoitida amalga oshiriladigan rivojlantiruvchi faoliyatlarni tavsiya etish va tarbiyaviy yondashuvlarni muvofiqlashtirish orqali kuchaytirish mumkin.

Shuningdek, ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirish, bolalarning raqamli qurilmalardan foydalanishini yoshga mos ravishda tashkil etish, sog‘lom kun tartibini shakllantirish va hissiy qo‘llab-quvvatlash masalalarida metodik maslahatlar berish maqsadga muvofiqdir.

Koreya tajribasini O‘zbekiston sharoitiga moslashtirish imkoniyatlari

Koreya tajribasidan foydalanishda uning pedagogik tamoyillarini O‘zbekistonning milliy o‘quv dasturi, madaniy qadriyatlari va mavjud institutsional imkoniyatlari bilan uyg‘unlashtirish talab etiladi.

Birinchi navbatda, «Ilk qadam» dasturining mavjud rivojlanish sohalarini saqlagan holda bolalarning mustaqil o‘yin faoliyati uchun ajratiladigan vaqt va imkoniyatlarni kengaytirish mumkin. Bu jarayonda tarbiyachining metodik erkinligi va pedagogik mas’uliyati o‘zaro muvozanatda bo‘lishi zarur.

Ikkinchidan, pedagoglar malakasini oshirish tizimida amaliyotga yo‘naltirilgan kasbiy rivojlanish shakllarini kuchaytirish muhimdir. Jumladan, ochiq mashg‘ulotlar tahlili, mentorlik, kasbiy hamjamiyatlar va refleksiv pedagogik kundaliklardan foydalanish taklif etiladi.

Uchinchidan, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi muhitni yaratishda qimmatbaho jihozlar bilan bir qatorda, mahalliy sharoitda mavjud xavfsiz didaktik materiallar, tabiiy predmetlar, milliy o‘yinlar va ijodiy faoliyat vositalaridan foydalanish imkoniyatlari kengaytirilishi mumkin.

To‘rtinchidan, bolalarning rivojlanishini kuzatish va baholash tizimida individual yondashuv ustuvor bo‘lishi lozim. Pedagogik kuzatuv natijalari bolaga nisbatan qat’iy xulosa chiqarish uchun emas, balki uning keyingi rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash uchun xizmat qilishi kerak.

Beshinchidan, maktabgacha ta’lim sifatini baholashda qamrov ko‘rsatkichlari bilan birga pedagogik muloqot sifati, bolalarning faol ishtiroki, xavfsiz va inklyuziv muhit, ota-onalar bilan hamkorlik hamda pedagoglarning kasbiy rivojlanish imkoniyatlarini hisobga olish tavsiya etiladi.

Mazkur takliflar xalqaro ilmiy yondashuvlar va qiyosiy tahlil natijalariga asoslangan bo‘lib, ularni joriy etish samaradorligini aniqlash uchun mahalliy maktabgacha ta’lim tashkilotlarida alohida tajriba-sinov ishlari o‘tkazilishi zarur.

Xulosa

O‘zbekiston va Koreya Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimlarini qiyosiy-pedagogik o‘rganish natijasida maktabgacha ta’lim sifatini oshirishning asosiy shartlari ta’lim mazmunini takomillashtirish, pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish, bolaga yo‘naltirilgan metodlarni qo‘llash hamda samarali pedagogik muhit yaratish bilan uzviy bog‘liq ekanligi aniqlandi.

O‘zbekistonda amalga oshirilgan islohotlar maktabgacha ta’limning huquqiy, tashkiliy va metodik asoslarini mustahkamlashga xizmat qildi. Xususan, «Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida»gi Qonun, maktabgacha ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi va «Ilk qadam» davlat o‘quv dasturi sohani rivojlantirishning muhim asoslarini shakllantirdi. Maktabgacha ta’lim bilan qamrovning kengayishi mazkur yo‘nalishdagi institutsional o‘zgarishlarning muhim ko‘rsatkichlaridan biridir.

Koreya Respublikasining Nuri dasturi tajribasi maktabgacha ta’limda bolalarning mustaqil faoliyati, o‘yin orqali o‘rganish, ijodiy tafakkur va ijtimoiy-emotsional rivojlanishni qo‘llab-quvvatlashning ahamiyatini namoyon etadi. Ayniqsa, 2019-yilda yangilangan dasturda o‘yin asosidagi pedagogik faoliyatga ustuvor ahamiyat berilishi O‘zbekiston ta’lim amaliyoti uchun muhim metodik tajriba hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari asosida O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimini takomillashtirish uchun quyidagi ustuvor pedagogik yo‘nalishlar asoslandi: bolalarning mustaqil o‘yin va izlanish faoliyatini kengaytirish, pedagoglarning uzluksiz kasbiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash, rivojlantiruvchi ta’lim muhitini takomillashtirish, individual rivojlanishni pedagogik kuzatish asosida baholash hamda oila va ta’lim tashkiloti o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash.

Xulosa qilib aytganda, Koreya Respublikasining ilg‘or pedagogik tajribasini O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimiga moslashtirishda milliy ta’lim an’analari, bolalarning individual xususiyatlari, hududiy imkoniyatlar va amaldagi davlat o‘quv dasturining talablarini hisobga olish zarur. Bunday yondashuv maktabgacha ta’limning sifat ko‘rsatkichlarini takomillashtirish, pedagogik jarayonni bolalarning tabiiy rivojlanish ehtiyojlariga yaqinlashtirish va ta’limning keyingi bosqichlari uchun mustahkam rivojlanish asoslarini yaratishga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Quyida 14 ta ilmiy va rasmiy manba keltirilgan. Bibliografik aniqlik uchun: sahifa oralig‘i ishonchli tasdiqlanmagan nashrlarga taxminiy bet raqamlari qo‘yilmadi. Normativ hujjatlarda tegishli modda yoki hujjat raqami, elektron materiallarda esa nashr nomi ko‘rsatildi. OAK jurnaliga topshirishdan oldin foydalanilgan aynan o‘sha nashr nusxasi bo‘yicha sahifalar tekshirilishi kerak.
2. UNESCO, UNICEF. Global Report on Early Childhood Care and Education: The Right to a Strong Foundation. — Paris: UNESCO, 2024. — Erta bolalik ta’limining ahamiyati, teng imkoniyatlar va ta’lim sifati masalalariga oid bo‘limlar.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida. — 2019-yil 8-may, PQ-4312-son qaror. — Konsepsiyaning maqsadlari, ustuvor yo‘nalishlari va amalga oshirish mexanizmlariga oid qismlar.

4. O‘zbekiston Respublikasi. Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida. — 2019-yil 16-dekabr, O‘RQ-595-son Qonun. — Maktabgacha ta’limning prinsiplari, davlat kafolatlari va ta’lim faoliyatini tashkil etishga oid moddalar.
5. Ministry of Education, Republic of Korea. 2019 Revised Nuri Curriculum. — Sejong: Ministry of Education, 2019. — O‘quv dasturining umumiy qoidalari, maqsadlari va mazmuniy yo‘nalishlari.
6. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. — Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. — 79–91-betlar.
7. Piaget, J., Inhelder, B. The Psychology of the Child. — New York: Basic Books, 1969. — Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv rivojlanishi va ramziy tafakkuriga oid bo‘limlar.
8. Bruner, J. S. Toward a Theory of Instruction. — Cambridge, MA: Harvard University Press, 1966. — Bilimlarni o‘zlashtirish, ta’limni tashkil etish va pedagogik qo‘llab-quvvatlashga oid bo‘limlar.
9. UNICEF Uzbekistan. Early Childhood Education. — UNICEFning O‘zbekistonda maktabgacha ta’limni rivojlantirishga oid rasmiy axborot materiali. — Elektron nashr, sahifalanmagan; 2017–2025-yillardagi qamrov dinamikasi va ta’lim sifati bo‘yicha ma’lumotlar.
10. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi. «Ilk qadam» maktabgacha ta’lim muassasasining davlat o‘quv dasturi. — Toshkent, 2018. — Bolalarning rivojlanish sohalari, ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish va pedagogik yondashuvlarga oid bo‘limlar.
11. Ministry of Education, Republic of Korea. National Kindergarten Curriculum: Ministry of Education's Public Notice No. 2019-189. — 2019. — 4–5-betlar (dastur mazmuni), shuningdek, rivojlanish sohalariga oid bo‘limlar.
12. OECD. Starting Strong VI: Supporting Meaningful Interactions in Early Childhood Education and Care. — Paris: OECD Publishing, 2021. — 172 bet. — Ta’lim jarayoni sifati, o‘quv dasturi, pedagogika va pedagoglarning kasbiy rivojlanishiga oid boblar.
13. Vygotsky, L. S. Play and Its Role in the Mental Development of the Child. — Soviet Psychology, 1967. — Vol. 5, No. 3. — 6–18-betlar.
14. Ministry of Education, Republic of Korea. 2019 Revised Nuri Curriculum: Play Understanding and Play Implementation Materials. — 2020. — O‘yin asosida ta’limni tashkil etish bo‘yicha metodik materiallar; elektron nashrlar, sahifalar aniqlashtirilishi lozim.
15. Bronfenbrenner, U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. — Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979. — Bola rivojlanishiga ijtimoiy muhit va ekologik tizimlarning ta’siriga oid nazariy bo‘limlar.